

MORGENBLADET

Queer photography

Langhelle, Aage

FOTOBOK. *The Passionate Camera* dokumenterer hvordan den voldsomme utviklingen innen det «radikale» fotografiet har vært en viktig del av homokampen i USA.

Fotografier som utfordrer den rådende seksuelle ordenen, fungerer politisk og skaper dermed debatt. De siste årene har reklame- og moteindustrien hyppig benyttet bilder av mer eller mindre nakne menn, homser, lesber, barn, tenåringer og prostituerte, hvor et seksuelt aspekt trer frem. Fotografier der representasjonen av kjønn og seksualitet blir stående som et relativt åpent tegn, eller som kan provosere den gjengs rådende moralkodeksen, kan lett fortolkes som man vil. Dermed kan de også brukes/misbrukes kommersielt, eller benyttes som et verktøy i en politisk kamp.

I en ny, amerikansk bok, *The Passionate Camera*, tas denne problemstillingen og utviklingen innen media opp til diskusjon. Boken bringer sammen mer enn femti kunstnere og tyve skribenter, blant annet sentrale stemmer som Liz Kotz, Erica Rand, David Deitcher, Richard Meyer og Cathrine Lord. Fotografiene presenteres i to egne seksjoner i boken, og er hovedsakelig fra Amerika, alle tatt i perioden 1988-1996. Blant fotografene kan nevnes Sunil Gupta, Catherine Opie, Felix Gonzalez-Torres, Mark Morrisoe, Nan Goldin, Andrew Kim og Tammy Rae Carland. Bokens essays er inndelt i tre hovedkapitler: foto fra før Stonewall, praksis den siste tiden og i dag, samt konkrete saker der fotografiet har spilt en sentral rolle i større debatter om homofil/lesbisk synliggjøring og seksualitet.

Hovedintensjonen med *The Passionate Camera* er å dokumentere den eksplosive utviklingen de siste tiårene innen det man i Amerika kaller radikalt og uavhengig fotografi, det vil si ikke-kommersielt foto der temaene ofte er etnisk opprinnelse, klasse, kjønn og seksualitet. Boken begrenser seg stort sett til en undergruppe innen denne kategorien; «queer photography». Siden begynnelsen av nitti-tallet har begrepet queer i USA i stor grad overtatt for betegnelsen homoseksuell og lesbisk. I motsetning til begrepene som har vært brukt tidligere, bygger ikke «queer» på polariteten mellom de biologiske kjønnene mann/kvinne og mellom hetero- /homoseksualitet. I stedet peker det mot et samfunn hvor intime relasjoner mellom voksne kan oppstå uten å funderes på biologisk kjønn, sosiale reguleringsmekanismer (f.eks. normalitetsbegrepet), og de maktstrukturer de i dag inngår i.

Boken ser nærmere på hva radikalt og uavhengig fotografi innebærer, og forholdet mellom denne genren og den billedestetikken som kommersielle interesser de siste årene har tatt i bruk (og som overflattisk betraktet kan likne på førstnevntes). Lesbian chic, som

primært er adressert til en kommersielt sett interessant velstående hvit middelklasse, blir i et essay av Linda Dittmar således satt inn i en interessant sammenheng.

Det trekkes også tråder mellom fremveksten av homofile og lesbiske studier og forskning («queer studies») og den kraftige økningen i antall «åpne» homofile og lesbiske kunstnere/fotografer. Boken presenterer også nye homofile/lesbiske lesninger av fotografier fra diverse historiske arkiver. Richard Meyer tar i sitt essay for seg Rock Hudsons lange liv innen drømmeindustrien; et tragisk, men godt eksempel på massemedias iscenesettelse av kjønn.

Siden Stonewall har amerikanske homser og lesber ført en intens kamp for selv de mest elementære borgerrettigheter. Da aids-epidemien kom på begynnelsen av åtti-tallet, tilspisset frontene seg. Konservativer krefter (som den republikanske sørstats-senatoren Jesse Helms, en sentral skikkelse blant kristne konservative) så en mulighet for å bruke aids som et våpen mot den stadig sterkere og mer selvbevisste skeive delen av befolkningen. Homsemiljøet – som over natten ble rammet av en kraftig epidemi – dannet den politiske aktivistgruppen ACT UP (startet i 1987) som et svar på denne situasjonen.

Gruppen benyttet i stor grad fotografiet som uttrykksmiddel i sitt grafiske materiell, og svært mange homofile og lesbiske fotografer deltok i eller er blitt influert av hvordan fotografiet ble benyttet i denne perioden. Flere av dagens kjente fotografer, som trådte sine kunstneriske barnesko i det homofile aktivistmiljøet (for eksempel Felix Gonzalez- Torres), settes i denne boken inn i en større sosial og politisk kontekst.

Amerikanske fotografer – uansett seksuell orientering – som arbeider med representasjon av kropp og seksualitet, blir i Amerika i dag ofte angrepet for å være dekadente, og dermed å lede ungdommen på ville veier. Flere av bidragsyterne har som intensjon å vise det konservative USA (hvis de leser boken...) at man på en seriøs måte kan problematisere etnisk opprinnelse, klasse, kjønn og seksualitet med denne typen fotografi, og at slike bilder lever i beste velgående, all motstand til tross.

I seksjonen «Det politiske kameraet» diskuteres hvordan en større del av befolkningen kan endre og utvide sitt sosiale rom slik at det også er plass for intime samme-kjønns-relasjoner. I enkelte etniske miljøer er det å være lesbisk nærmest en umulighet. Kvinnen har få rettigheter, og hennes største privilegium er å være heterofil...Kjønn og seksualitet står i dag hovedsakelig på den hvite middelklassens agenda. Hvis andre sosiale grupper (f.eks. ikke-hvite lesbiske arbeiderkvinner) kommer sterkere med i denne debatten. vil man måtte definere andre politiske krav.

Slik vil de etablerte sosiale konstruksjonene som opprettholder seksuell status quo, kunne undergraves fra andre vinkler. Fotografiet kan synliggjøre andre sosiale identiteter og presse frem i bevisstheten grupper og problemstillinger som majoriteten i stor grad ikke ønsker å befatte seg.

The Passionate Camera, som er en rik og kompleks vev av stemmer,

gir et godt bilde av hva en ny generasjon homofile og lesbiske intellektuelle og kunstnere (alle bidragsyterne er i 20-30 åra) representerer. Bokens redaktør har valgt å begrense seg til fotografi, ettersom hun mener det har en egen evne til å havne i trøbbel. Fjernsyn, video og internett, med sin mer flyktige karakterer, er mindre manifestert, og av den grunn vanskeligere å angripe. Om denne påstanden holder, kan jo betviles når man tenker på den heftige diskusjonen om nettporno og pedofili både i USA og i Europa den siste tiden.

Men det er tross alt en avgrensing som fungerer godt i den skriftlige delen av boken, ettersom den greier å ta igjen i dybde det den taper i bredde. Problemet melder seg med de to billedseksjonene som presenterer deler av åtti- og nitti-tallet. Bare 33 av 441 sider presenterer fotografi som ikke inngår i en fortolkning i et essay. Utvalget er godt, men likevel for lite til å visuelt kunne utdype, bekrefte og/eller avkrefte teorier som fremsettes i bokens essays eller i redaktørens mer generelle og lange forord. Det blir også vanskelig å danne seg et eget visuelt bilde av den påståtte eksplosjonen av denne typen billedproduksjon de to siste tiårene (hvilket jeg for øvrig ikke betviler at har funnet sted). Å dokumentere og feire denne eksplosjonen er jo i følge redaktøren en av bokens hovedintensjoner. Hvorfor ikke da gjøre det like grundig visuelt som skriftlig? Men *The Passionate Camera* er likevel en interessant og nyttig kildebok, med en delikat og leservennlig design.

The Passionate Camera. Photography and bodies of desire

Redigert av Deborah Bright

Routledge. 1998

Isbn 0-415-14582-1 paperback

Isbn 0-415-14582-3 innbundet

Publisert 27. november 1998